

Tájékoztató

az országgyűlési képviselők választásával összefüggő adatkezelések

egyes kérdéseiről

A politikai pártok tevékenységük bemutatására, programjaik ismertetésére, a képviselőjelöltek népszerűsítésére mind gyakrabban alkalmazzák azokat a módszereket, amelyek során a polgárokkal közvetlenül – sokszor személyes adataik felhasználásával – veszik fel a kapcsolatot, vagy folytatnak kommunikációt.

A személyes adatok gyűjtésének, felvételének és tárolásának, feldolgozásának és hasznosításának (továbbításának és nyilvánosságra hozatalának) legfontosabb kérdéseit az adatvédelmi törvény és más, adatkezelésre vonatkozó jogszabályok meghatározzák. Az országgyűlési képviselők 2002. évi választásához kapcsolódva szükségesnek tartom, hogy a személyes adatok jogszerű felhasználásának körülményeiről, feltételeiről, az adatokat kezelő, illetve azokat feldolgozó politikai pártok, illetve független jelöltek (a továbbiakban együtt: pártok), valamint az érintettek jogairól, kötelességeiről, illetve lehetőségeiről tájékoztatást adjak ki.

I.

A választókkal való kapcsolatba lépéshez, illetve a velük való folyamatos kapcsolattartáshoz (így mindenek előtt a politikai programot, jelölteket népszerűsítő propaganda-anyagok, levelek, üzenetek, kérdőívek, stb. választókhoz juttatásához) a pártok többféle módszert alkalmaznak:

Személyes adatok felhasználását, illetve ilyen adatok megismerését nem igénylő módon, például:

közterületen, rendezvényeken történő átadással;

postaládába helyezéssel, vagy lakáson átadva (“szóróanyag”);

emberi beavatkozás nélküli, automatizált hívórendszer működtetésével az előfizető vezetékes vagy mobil telefonjára hangbemondásos, vagy SMS üzenet továbbításával;

az Internetes fórumok felhasználásával.

Személyes adatok (név, lakcím, egyéni előfizetői telefonszám, e-mail cím) felhasználásával, különösképpen:

névvel és lakcímmel ellátott postai küldeményként;

névre (lakcímre) szóló, nem postai úton kézbesített küldeményként;

előfizetői címlisták (telefonkönyvek) adatainak felhasználásával az előfizető vezetékes vagy mobil telefonjára – élszavas vagy előre rögzített szövegű – hangbemondásos, vagy SMS üzenet továbbításával;

elektronikus levélben.

II.

A személyes adatok védelméről és a közérdekű adatok nyilvánosságáról szóló 1992. évi LXIII. törvény (Avtv.) szerint személyes adat a meghatározott természetes személlyel kapcsolatba hozható adat, az adatból levonható, az érintettre vonatkozó következtetés. A személyes adatok körén belül kiemelt védelem illeti meg a különleges adatokat, köztük a politikai véleményre vagy pártállásra vonatkozó személyes adatokat. A törvény úgy rendelkezik, hogy személyes adatot kezelni, azaz gyűjteni, felvenni és tárolni, feldolgozni, hasznosítani (továbbítani, nyilvánosságra hozni) és törölni csak akkor lehet, ha ahhoz az érintett hozzájárult, vagy azt törvény (vagy törvény által meghatározott körben helyi önkormányzati rendelet) elrendeli. Különleges adat kezeléséhez az érintettnek a hozzájárulását írásban kell megadnia.

Az Avtv. szerint adatkezelő az a természetes vagy jogi személy, illetve jogi személyiséggel nem rendelkező szervezet, aki vagy amely a személyes adatok kezelésének célját meghatározza, az adatkezelésre vonatkozó döntéseket meghozza és végrehajtja. Az adatkezelő az adatkezelési műveletek, technikai feladatok elvégzésére adatfeldolgozót vehet igénybe, akinek a tevékenységéért felelősséggel tartozik.

Az országgyűlési képviselők választásával összefüggésben személyes adatok jogszerű kezelésére törvényi felhatalmazás alapján, vagy az érintett hozzájárulásával kerülhet sor.

Az első csoportba tartoznak:

1. A választási eljárásról szóló 1997. évi C. törvény (Ve.) 45. §-a szerint a jelöltek és a jelölő szervezetek a személyiadat- és lakcímnnyilvántartás központi hivatalától, illetve a helyi választási iroda vezetőjétől – díjfizetés ellenében – a szavazás napja előtti 20. napot követően hozzájuthatnak a választópolgárok adataihoz.

A törvény értelmében egyrészt a központi hivataltól – például nem, életkor vagy lakcím szerint csoportosításban – lehet igényelni a névjegyzékben szereplő választópolgárok név- és lakcímadatait, másrészt a helyi választási iroda a közszemlére tett névjegyzék másolatát – legfeljebb szavazóköri bontásban – adhatja ki.

2. A személyiadat- és lakcímnnyilvántartás illetékes szervének közbeiktatásával – a polgárok személyi adatainak és lakcímének nyilvántartásáról szóló 1992. évi LXVI. törvény 18. §-a alapján – a pártok kapcsolatfelvétel céljából “megszólíthatják” a választópolgárokat. Adatszolgáltatás helyett például azt igényelhetik, hogy a nyilvántartás szerve keresse meg az általuk megjelölt személyi kört, és kérje írásos hozzájárulásukat ahhoz, hogy név- és lakcímadataikat a kérelmezőnek átadhassa, vagy arról értesítse őket, hogy a kérelmezőt közvetlenül keressék meg, ha vele a kapcsolatot fel kívánják venni.

3. A Ve. rendelkezései alapján, jelöltállítás céljából – az ajánló választópolgár nevét, lakcímét, személyi azonosítóját, az ajánlott személy, és a jelölő szervezet nevét, illetőleg a független jelölés tényét tartalmazó, saját kezűleg aláírt – ajánlószelvényt gyűjthet a jelölt, illetve a jelölő szervezet képviselője. Az ajánlószelvények – és az azokon szereplő adatok – csak jelöltállítás céljára használhatók fel, azokról másolat nem készülhet.

Az érintett hozzájárulásával történő adatkezelésnek minősül különösen, ha:

az érintett korábban kapcsolatban állt az adatkezelő párttal (párttagként, támogatóként), és írásban hozzájárult a pártküldemények címére történő továbbításához;

előzetesen és egyértelműen hozzájárult ahhoz, hogy meghatározott célból jogszerűen készített és nyilvánosságra hozott adatállományban, név- és címjegyzékben, kiadványban szereplő adatait más célra is felhasználhassák;

közterületen, rendezvényen az érintett írásban ahhoz is hozzájárult, hogy személyes adatait felvegyék, és azt a gyűjtőíven feltüntetett célból és ideig a párt felhasználhassa;

a név- és lakcím nélkül közterületen átvett, vagy levélszekrénybe helyezett válaszevél visszaküldésével jelzi az érintett, hogy meghatározott célból és ideig név- és lakcímadatait a párt kezelhesse.

Az előbb említett esetekben érvényesülnie kell az Avtv.-ben megfogalmazott alábbi követelményeknek: az érintettel közölni kell egyrészt azt, hogy adatai kiszolgáltatása nem kötelező, másrészt azt a célt, amelyre az adatokat a párt fel kívánja használni, továbbá azt is, hogy az adatokat kik fogják kezelni, feldolgozni, illetve a párt szándékozik-e az érintett adatait harmadik személynek továbbítani. Az érintett hozzájárulásával történő adatkezelés akkor jogszerű, ha a választópolgár mindezek ismeretében adja beleegyezését.

III.

A polgárok név- és lakcímadatához, telefonszámához, e-mail címéhez több forrásból lehet hozzájutni, egyebek mellett a nyilvánosságra hozatal céljából készített és nyilvánosságra hozott adatállományból, név- és címjegyzékből, valamint kiadványból (például nyomtatott vagy elektronikus telefonkönyvekből, előfizetői listákból vagy címtárakból). E nyilvántartásokban szereplő személyes adatok választókkal való kapcsolatfelvétel, kapcsolattartás céljára történő felhasználását azonban akár az Avtv. előírásai (a fentiekben említettek mellett például: az adatkezelés célhoz kötöttségének elve, az adatok pontosságára, időszerűségére, az adattovábbításra vonatkozó követelmények, valamint az adatvédelmi nyilvántartásba történő bejelentés kötelezettsége, stb.), akár az adott nyilvántartásra vonatkozó törvényi szabályok, valamint az érintettnek az adatkezeléshez adott hozzájáruló nyilatkozata tartalma egyaránt korlátozhatja.

A célhoz kötöttség elve azt jelenti, hogy személyes adatot kezelni csak meghatározott célból, jog gyakorlása és kötelezettség teljesítése érdekében lehet, és az adatkezelésnek minden szakaszában meg kell felelnie e célnak. Ennek megfelelően a választási kampány céljára kezelt adatok más célra nem használhatók fel.

A célhoz kötöttség elvéből az is következik, hogy a felvett személyes adatokat csak meghatározott ideig lehet kezelni. A választások céljára felvett és tárolt személyes adatokat – törvény vagy az érintett eltérő rendelkezésének hiányában – a pártok legfeljebb az országgyűlési választások második fordulóját megelőző kampánycsend beálltáig kezelhetik, ezt követően az adatokat törölni kell.

A Ve. 45. §-ának rendelkezése értelmében a személyiadat- és lakcímnnyilvántartás központi hivatala, valamint a helyi választási iroda vezetője által a pártok rendelkezésre bocsátott

adatokat a szavazás napján meg kell semmisíteni, és az erről készült jegyzőkönyvet három napon belül át kell adni az adatszolgáltatónak.

Az ajánlószelvényekhez hasonlóan a Ve. tiltja azt is, hogy a – helyi vagy országos – népszavazás vagy népi kezdeményezés aláírásgyűjtő ívéről, illetve az azon feltüntetett személyes adatokról (név, lakcím, személyi azonosító) másolat készüljön, azokat tehát az országgyűlési képviselők választásának kampánya során sem szabad felhasználni.

Az adatok továbbítása akkor jogszerű, ha az érintett ahhoz hozzájárult, vagy törvény azt megengedi, és az adatkezelés feltételei minden egyes személyes adatra nézve teljesülnek.

A pártok a személyes adatok kezelésével járó kampánytevékenységüket mindaddig nem kezdhetik meg, amíg az adatkezelést az adatvédelmi biztosnak nyilvántartásba vétel végett be nem jelentették. A pártok csak a velük tagsági viszonyban állók tekintetében mentesülnek a bejelentési kötelezettség alól. Minden egyéb esetben a bejelentésnek tartalmaznia kell az adatkezelés célját; az adatok fajtáját és kezelésük jogalapját; az érintettek körét; az adatok forrását; a továbbított adatok fajtáját, címzettjét és a továbbítás jogalapját; az egyes adatfajták törlési határidejét; az adatkezelő, valamint az adatfeldolgozó nevét és címét (székhelyét), a tényleges adatkezelés, illetve az adatfeldolgozás helyét és az adatfeldolgozónak az adatkezeléssel összefüggő tevékenységét.

IV.

A jogszerűen megszerzett személyes (egyes esetekben a különleges) adatok kezelése során az adatkezelő pártoknak, illetve az általuk az adatok feldolgozásával (például postázásával) megbízott szervezeteknek az Avtv., illetve az adott adatkezelésre vonatkozó más törvény adatvédelmi, adatbiztonsági előírásait maradéktalanul be kell tartania. Így például biztosítani kell, hogy:

az adatkezelés célhoz kötöttségének elve az adatkezelés minden szakaszában érvényesüljön;

az adatkezelés céljának megszűnése, illetve az adatok – törvényben, vagy az érintett hozzájárulásában meghatározott – kezelési határidejének lejártá után, továbbá az érintett adatkezeléshez való hozzájárulásának visszavonásakor a személyes adatok törlésre kerüljenek;

adatfeldolgozó igénybe vétele esetén a feldolgozó jogait és kötelezettségeit, felelősségét az adatkezelő pontosan meghatározza;

az adatkezelő, illetőleg tevékenységi körében az adatfeldolgozó – megfelelő technikai és szervezési intézkedésekkel – védje az adatokat különösen a jogosulatlan hozzáférés, megváltoztatás, nyilvánosságra hozás ellen;

az érintettek jogait gyakorolhassák: tájékoztatást kapjanak személyes adataik kezeléséről, kérhessék adataik helyesbítését, törlését.

V.

Az országgyűlési képviselők választásával összefüggő adatkezelések jogszerűsége jelentős mértékben függ attól is, hogy a polgárok az információs önrendelkezési jogot miképpen érvényesítik. Például:

személyes adataik kezeléséhez csak akkor járulnak hozzá, ha egyértelmű tájékoztatást kaptak a szóban forgó adatkezelés céljáról és arról, hogy az adataikat kik, hol és meddig fogják kezelni, illetve feldolgozni;

ha annak szükségét érzik, tájékoztatást kérnek az adatkezelőtől az általa kezelt adatairól, az adatkezelés céljáról, jogalapjáról, időtartamáról, az esetleges adatfeldolgozó nevééről, címéről, továbbá arról, hogy kik és milyen célból kapják vagy kapták meg az adatokat;

nem továbbítják a pártok számára azon személyek (rokonok, ismerősök, szomszédok) adatait, akikről úgy vélik, hogy szívesen fogadnák az adott párt megkeresését, vagy a párt számára szívesen adnának ajánlószelvényt.

Végezetül felhívom a választópolgárok figyelmét, hogy a személyi azonosító (korábbi nevén személyi szám) használata nem minden esetben tiltott, a választási eljárási törvény is – pontosan körülhatárolt esetekben – lehetővé teszi annak felhasználását, illetve előírja annak kötelező kiszolgáltatását. A választópolgárokat az alábbi esetek érintik a legközvetlenebbül:

a választók névjegyzékének – közszemlére nem tett – példánya, valamint a választópolgárnak küldött értesítő (“kopogtató cédula”) tartalmazza a választópolgár személyi azonosítóját;

az ajánlószelvény érvényességének feltétele, hogy kitöltéskor a választópolgár az ajánlószelvényre rávezesse a személyi azonosítóját;

a választás napján lakóhelyüktől távol szavazni szándékozó választópolgároknak az ehhez szükséges igazolás kiadásához közölniük kell a személyi azonosítójukat.

B u d a p e s t, 2002. január 24.

Dr. Péterfalvi Attila